

Mr. Mladen Mandić, dipl.oec.
Hrvatska elektroprivreda d.d.
Ulica grada Vukovara 37, Zagreb

31-01

UVJETI ISPORUKE ELEKTRIČNE ENERGIJE

SAŽETAK

U referatu se prikazuju problemi koji su se pojavili u praksi tijekom primjene važećih Općih uvjeta isporuke električne energije (od 1991. 1995. godine) i ističe potreba za definiranjem pojedinih rješenja ukoliko bi se prišlo izradi izmjena Općih uvjeta isporuke električne energije. Posebno obrađuje: problem sudjelovanja potrošača u financiranju izgradnje elektrodistribucijske mreže, priključivanja objekata bez građevinske dozvole, ugovor o isporuci električne energije, neovlaštena potrošnja električne energije, kada potrošač nije dužan tražiti elektroenergetsku suglasnost, priključivanje malih elektrana na mrežu distribucije i način obračuna i naplate električne energije.

Ključne riječi: isporučitelj, potrošač, energetska suglasnost, snaga, energija, ugovor

GENERAL CONDITIONS OF ELECTRICITY SUPPLY

SUMMARY

The paper describes the problems that occurred in practice during the application of the General Conditions of Electricity Supply (from 1991-1995) and highlights the need for defining individual solutions in the event that changes should be made in the General Conditions of Electricity Supply. It discusses in particular: the issue of consumer participation in the financing of construction of electricity distribution network, connecting of facilities without the building permit, electricity supply agreement, unauthorized consumption of electricity, cases where the consumer is not obligated to apply for connection agreement, connecting of small power plants with the distribution network and the method of billing and payment of electricity.

Key Words: Supplier, Consumer, Connection Agreement, Capacity, Energy, Agreement

1. UVOD

Općim uvjetima isporuke električne energije definiraju se odnosi između isporučitelja električne energije i potrošača električne energije.

Sukladno Zakonu o elektroprivredi, Opće uvjete isporuke električne energije donosi Vlada Republike Hrvatske.

U ranijim razdobljima Opće uvjete isporuke električne energije donosile su organizacije distribucije ili prijenosa putem svojih Radničkih savjeta. U sporovima s potrošačima tako donešeni Opći uvjeti isporuke električne energije nisu imali neku veliku pravnu snagu, što je u mnogome ovisilo od subjektivne ocjene suca.

Tek kada je Zakonom o elektroprivredi utvrđeno da se odnosi između isporučitelja električne energije i potrošača rješavaju Općim uvjetima isporuke električne energije i da ih donosi Vlada Republike Hrvatske, Opći uvjeti su dobili zakonsku snagu.

Zakonom o elektroprivredi, koji je donešen 1990. godine kada je Hrvatska elektroprivreda osnovana kao javno poduzeće, utvrđeno je da Opće uvjete donosi Vlada Republike Hrvatske na prijedlog Hrvatske elektroprivrede. Na temelju takve odredbe Hrvatska elektroprivreda je utvrdila prijedlog Općih uvjeta isporuke električne energije kojeg je Vlada u cijelosti prihvatila pa se može reći da važeći Opći uvjeti nisu "nametnuti" Hrvatskoj elektroprivredi. Istina, kod izrade prijedloga Općih uvjeta prihvaćene su i određene sugestije za pojedine odredbe od strane nadležnog Ministarstva, a pojedine odredbe su ugrađene koristeći odredbe Općih uvjeta drugih zemalja.

Tada donešeni Opći uvjeti isporuke električne energije nisu izazvali nesporazume s potrošačima električne energije, jer su u najvećem dijelu sadržavali odredbe prethodnih Općih uvjeta isporuke električne energije za razliku od Tarifnog sustava za prodaju električne energije koji je monoge odredbe iz osnova promjenio.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o elektroprivredi iz 1994. godine, kada je Hrvatska elektroprivreda osnovana kao dioničko društvo, propisano je da i dalje Opće uvjete donosi Vlada Republike Hrvatske, ali ne više na prijedlog Hrvatske elektroprivrede, nego na prijedlog ministra gospodarstva. Ovo iz razloga što se prema Zakonu o izmjenama Zakona o elektroprivredi proizvodnjom i distribucijom električne energije mogu baviti i ostali elektroprivredni subjekti osim Hrvatske elektroprivrede pa je normalno da predlagač takvih Općih uvjeta ne bude Hrvatska elektroprivreda, jer Vlada donosi Opće uvjete za sve.

Hrvatskoj elektroprivredi nije toliko bitno da ona nije više predlagač Općih uvjeta isporuke električne energije. Najbitnije je i za potrošače, a i za isporučitelje električne energije da su odnosi jednoznačno regulirani i da u odnosima dolazi do što manje nesporazuma.

Nesporazumi s potrošačima se u znatno manjoj mjeri pojavljuju samim tim što ih je donijela Vlada Republike Hrvatske umjesto Radničkog savjeta, jer se već s tim znatno smanjilo stav prema elektroprivredi kao monopolisti. Stoga je i dalje Hrvatskoj elektroprivredi, ostalim isporučiteljima, a i državi, radi zaštite potrošača od monopolističkih ponašanja, u interesu da ti odnosi u Općim uvjetima budu zadovoljavajuće riješeni s jednim osnovnim ciljem da sporove s potrošačima svede na minimum.

Ako pođemo od naprijed navedenog, u eventualnim izmjenama Općih uvjeta isporuke električne energije trebalo bi u odnosu na važeće Opće uvjete isporuke električne energije jasnije definirati ili još definirati i slijedeće:

1. Uvjeti priključka malih elektrana

Odlukom Upravnog odbora Hrvatske elektroprivrede od 28.01.1994. godine donešena je otkupna cijena električne energije iz malih elektrana i uvjeti priključka malih elektrana na elektroenergetski sustav Hrvatske elektroprivrede.

Istom Odlukom utvrđeno je da se uvjeti priključka malih elektrana na mrežu Hrvatske elektroprivrede adekvatno definiraju u Općim uvjetima i Tarifnom sustavu, pogotovo što se očekuje da će se ubuduće male elektrane češće pojavljivati sa zahtjevom za priključenje na mrežu Hrvatske elektroprivrede.

Odluka Upravnog odbora može poslužiti kao dobra osnovica za utvrđivanje za Opće uvjete isporuke električne energije.

Radi cjelovitijeg sagledavanja ove problematike, u nastavku donosimo tekst Odluke Upravnog odbora:

1. Hrvatska elektroprivreda spremna je otkupiti u pravilu svu električnu energiju iz malih elektrana snage do 5 MW u opsegu koliko budu u stanju proizvoditi.

2. Izgradnja priključnih vodova male elektrane do postojeće elektroenergetske mreže i rasklopnog postrojenja s mjernom opremom, obveza su vlasnika male elektrane.

3. Male elektrane, bez obzira na tip generatora, moraju uz djelatnu energiju isporučivati i pripadnu količinu jalove energije u rasponu $\cos = 0.8-1$, prema prilikama u mreži.

4. Vlasnik male elektrane može koristiti proizvedenu električnu energiju za svoje potrebe na lokaciji, s tim da se priključak elektrane može koristiti za dopunsko i rezervno napajanje te potrošnje.

5. Otkupna cijena za električnu energiju koja se predaje elektroenergetskom sustavu je za proizvodnju iz:

- malih hidroelektrana snage do 500 kW
75% prosječne prodajne cijene
- malih hidroelektrana snage preko 500 kW
65% prosječne cijene
- malih elektrana na fosilna goriva i biomasu te diesel elektrana
70% prosječne prodajne cijene
- vjetroelektrana, elektrana na geotermijsku energiju i drugih dopunskih izvora električne energije s malim utjecajem na okoliš
90% prosječne prodajne cijene.

6. Preuzimanje električne energije iz elektroenergetskog sustava za potrebe vlasnika male elektrane na lokaciji, obračunat će se u skladu s Tarifnim sustavom za prodaju električne energije HEP-a.

7. Zadužuje se stručna služba HEP-a da u skladu s ovom Odlukom što hitnije izradi prijedlog potrebnih dopuna Općih uvjeta i Tarifnog sustava za prodaju električne energije HEP-a, a po potrebi i Zakona o elektroprivredi, i podnese ih Upravnom odboru HEP-a na razmatranje i suglasnost.

Napomena: Planirana prosječna prodajna cijena za 1996. godinu iznosi 0,4503 kn/kWh i ista je osnovica za obračun prema naprijed navedenoj Odluci.

Do donošenja naprijed navedene Odluke nisu postojali uvjeti po kojima su se mogle priključivati male elektrane pa se u praksi dogodio i slijedeći slučaj:

Potrošač-vlasnik je sagradio malu hidroelektranu od 1260 kVA sa asihornim generatorima i priključio je na mrežu Hrvatske elektroprivrede. Da bi mogao isporučivati radu energiju u mrežu Hrvatske elektroprivrede, morao je iz mreže Hrvatske elektroprivrede uzimati velike količine jalove energije - cca 30% od radne energije.

Sukladno točki 6. naprijed navedene Odluke, Hrvatska elektroprivreda je vlasniku elektrane obračunavala jalovu energiju po važećem tarifnom sustavu za prodaju električne energije. Obzirom da mu je faktor "k" (utvrđen na temelju članka 8. Tarifnog sustava) bio iznimno visok, potrošač-vlasnik je trebao Hrvatskoj elektroprivredi platiti enormno velike iznose za potrošenu jalovu energiju.

Kada se vlasnik odlučivao na izgradnju mini elektrane, odlučio se na asihrone generatore, jer u Tarifnom sustavu koji je vrijedio do 01.04.1994. godine jalova energija se potrošačima obračunavala po tarifnim stavovima za jalovu energiju koji su bili neznatni pa je vlasnik kod stvaranja vlastite "kalkulacije" zaključio da mu uzimanje jalove energije iz sustava neće predstavljati veliki izdatak, a tada nije bilo obveze da mora uz djelatnu energiju isporučivati i pripadajuću količinu jalove energije. Međutim, izmjenom Tarifnog sustava, gdje je u potpunosti izmijenjen način obračuna jalove energije, vlasnik elektrane se našao u nezavidnoj situaciji, gdje mu je trošak jalove energije za 1/3 smanjio efekte proizvodnje električne energije iz vlastite elektrane (ovaj problem je na način što je vlasnik dodatno investirao u ugradnju kompenzacije jalove energije.).

Ovakvi slučajevi se ubuduće ne bi trebali pojavljivati, jer potrošač, sukladno naprijed navedenoj Odluci (točka 3.), mora uz djelatnu energiju isporučivati i pripadnu količinu jalove energije u rasponu $\cos = 0.8-1$.

2. Udio potrošača u izgradnji elektrodistribucijske mreže - Primjena stavka 2. i 3. članka 14. važećih Općih uvjeta

Odredbe stavka 2. i 3. članka 14. važećih Općih uvjeta isporuke električne energije su slijedeće:

"Ako potrošač zahtijeva da mu se elektroenergetska suglasnost izda prije nego to omogućuju energetske i tehničke mogućnosti, isporučitelj može ugovorom urediti pitanje uvjeta pod kojima se daje elektroenergetska suglasnost, s tim da povećana sredstva potrošača, dana radi financiranja izgradnje elektroenergetskih objekata isporučitelja, isporučitelj može uzeti samo u vidu zajma.

U slučaju iz stavka 2. ovog članka ugovorom se uređuju i uvjeti davanja odnosn primanja zajma".

U dosadašnjoj praksi na različite načine ostvarivano je učešće potrošača u izgradnji elektrodistributivne mreže. Potreba za izgradnjom elektrodistributivne mreže uz

učešće potrošača postoji i sada, tim više šro su se s 01.01.1991. godine odnosno s 01.04.1991. godine prestali naplaćivati svi izvori sredstava koji su upotrebljavani za financiranje izgradnje elektroenergetskih objekata i postrojenja, a kroz cijenu električne energije tada (1991. godine) nisu bila osigurana ni sredstva za pokriće troškova jednostavne reprodukcije, a pogotovo sredstva za proširenje materijalne osnove rada.

Donošenjem stavka 2. i 3. članka 14. nije bila namjera, kako neki smatraju, da se svim potrošačima koji sudjeluju u izgradnji elektrodistributivne mreže sredstva trebaju vratiti, tj., da se sredstva uzimaju u vidu zajma.

Zamisao je bila, a to u članku 14. i piše, da se sredstva vraćaju samo onim potrošačima koji traže da im se izda elektroenergetska suglasnost prije nego što to omogućuju energetske i tehničke mogućnosti i prije nego što je to planom predviđeno.

Ovdje se prvenstveno mislilo ako jedan potrošač ulaže u mrežu, a u perspektivi će isporučitelj priključivati na tu mrežu i druge potrošače, da se u tom slučaju tom potrošaču trebaju vratiti uložena sredstva. U ranijim Općim uvjetima ovakva odredba nije postojala i mreža se gradila uz bespovratno učešće potrošača.

Obzirom da je ova odredba izazvala nesporazume i obzirom da elektroprivreda nije ni do danas rješila pitanje financiranja proširene reprodukcije kroz cijenu električne energije, to su od strane Hrvatske elektroprivrede doneše "Upute o učešću potrošača u financiranju izgradnje elektrodistributivne mreže" u kojima je ova problematika regulirana na slijedeći način:

1. Elektroenergetske objekte koje gradi određeni potrošač, troškove izgradnje snosi sam potrošač, a pod uvjetima iz elektroenergetske suglasnosti. Ukoliko se tako izgrađeni objekti prenose u osnovna sredstva Hrvatske elektroprivrede, ugovorom između distribucijskog područja i investitora potrebno je predvidjeti prijenos bez naknade

2. Objekti koji se grade ili su izgrađeni sredstvima grupe građana preuzimaju se u osnovna sredstva Hrvatske elektroprivrede bez naknade. Na tako izgrađene objekte mogu se priključiti novi potrošači.

Ako se priključenje novih potrošača vrši u roku od 5 godina od dana puštanja u eksploataciju, potrebna je suglasnost investitora. Investitor će dati suglasnost za priključak uz financijske uvjete koje će dogovorno utvrditi investitor i potrošač uz pomoć isporučitelja.

Učešće novih potrošača koji se priključuju na izgrađenu mrežu utvrđuje se u visini učešća svih potrošača koji su financirali izgradnju mreže ili niže.

3. Za ona područja gdje ne postoje energetske-tehnički uvjeti za priključak novih potrošača mogu se na zahtjev zainteresiranih građana izgraditi potrebni objekti, s tim da se ugovorom između distribucijskog područja i zainteresiranih utvrdi visina potrebnih sredstava za izgradnju definiranih objekata, a izgradnja se može povjeriti i drugim izvođačima u skladu s Općim uvjetima.

Ovako izgrađeni objekti prenose se u osnovna sredstva Hrvatske elektroprivrede pod istim uvjetima kao pod točkom 2.

4. Ako potrošač zahtjeva da mu se izda elektroenergetska suglasnost prije nego to omogućuju energetske i tehničke mogućnosti i ako izgradnja objekata koji to omogućuju nije predviđena planovima razvoja i izgradnje elektroenergetskih objekata, te ako će isporučitelj u dogledno vrijeme priključivati i druge potrošače na te objekte, uvjeti financiranja i izgradnje utvrdit će se ugovorom između distribucijskog područja i potrošača.

Potrošač financira izgradnju objekata iz prethodnog stavka u visini utvrđenoj u ugovoru. Hrvatska elektroprivreda vratit će sredstva potrošaču u 10 jednakih polugodišnjih rata s kamatom u visini 75% važeće eskontne stope Narodne banke Hrvatske. Dospijeće prve rate je 6 mjeseci od primopredaje izgrađenog objekta.

5. Svi izgrađeni vanjski niskonaponski priključci prenose se u osnovna sredstva Hrvatske elektroprivrede bez naknade. Prijenos u osnovna sredstva provesti na osnovu izjave potrošača, mjesne zajednice odnosno investitora.

Poslije donošenja uputa o učešću potrošača u financiranju izgradnje elektroenergetske mreže izmijenili su se propisi glede računovodstvenog tretiranja primljene imovine bez naknade. Naime, prema ranijim propisima primljena imovina bez naknade računovodstveno se tretirala kao povećanje poslovnih sredstava odnosno kapitala. Sukladno Zakonu o računovodstvu i međunarodnim računovodstvenim standardima primljena bespovratna sredstva tretiraju se kao prihod. Mišljenje je računovodstvenih djelatnika da se primljena sredstva bez naknade tretiraju kao odgođeni prihod sve dotle do ne počnu nastajati tekući troškovi (amortizacija, osiguranje, održavanje i dr.), kada se dio odgođenog prihoda računovodstveno iskazuje kao tekući prihod.

Pored odredbi članka 14. Uputa koje je donijela Hrvatska elektroprivreda i ugovora koji se sklapaju s potrošačima-investitorima na osnovi članka 14. i Uputa, pojedini sudovi donose odluke o obvezi vraćanja uloženi sredstava potrošačima, temeljeći svoju odluku na monopolskom položaju Hrvatske elektroprivrede te da je potrošač bio prisiljen sklopiti ugovor s Hrvatskom elektroprivredom o bespovratnom ulaganju sredstava u elektro mrežu Hrvatske elektroprivrede, a i pozivajući se na odredbe članka 14. Općih uvjeta isporuke električne energije (Odluka općinskog suda u Koprivnici od 15.12.1994. godine).

Da ne bi dolazilo do nesporazuma s potrošačima, naprijed navedeno trebalo bi adekvatnije i jasnije definirati prilikom izmjene Općih uvjeta isporuke električne energije, što praktično znači naprijed navedene upute adekvatno definirati u Općim uvjetima.

3. Priključivanje objekata koji su izgrađeni bez građevinske dozvole

U Općim uvjetima isporuke električne energije nije utvrđeno da potrošač može priključiti svoje objekte na mrežu isporučitelja samo u slučaju ako ima pribavljenu građevinskuj dozvolu nadležnog organa.

Zakonom o izgradnji objekata iz 1986. godine po prvi puta je takva odredba bila utvrđena. Od tada pa nadalje veliki broj (preko nekoliko tisuća) stambenih i vikend

objekata, pa čak i cijela naselja, počeo se neovlašteno priključivati na mrežu elektrodistribucije, jer ih elektrodistribucija, sukladno Zakonu, nije mogla priključiti na mrežu obzirom da nisu imali odobrenje za građenje objekta koje su namjeravali priključiti na mrežu elektrodistribucije. Ovi potrošači su u većini slučajeva imali izgrađenu mrežu i priključke po svim tehničkim propisima i u većini slučajeva potrošena električna energija je registrirana preko ispravnih strujomjera. Jedan dio tako izvedenih priključaka bio je nepropisno izveden, što je ugrožavalo građane i društvenu imovinu. Osim toga, dobar dio tih objekata je u potpunosti bio izgrađen i najčešće bio priključen na druge komunalne mreže, a nisu postojala rješenja za rušenje tih objekata. Električnu energiju su neovlašteno trošili.

Obzirom na naprijed navedeno, Hrvatska elektroprivreda je donijela "Odluku o priključivanju izgrađenih objekata za koje vlasnici nisu pribavili građevinsku dozvolu" u kojoj je definirano slijedeće:

1. Priključak izgrađenih objekata za koje vlasnici nisu pribavili građevinsku dozvolu izvršit će se privremeno ako za to postoje energetska-tehnički uvjeti.

2. Elektrodistribucija će s vlasnikom objekta koji se priključuje na električnu mrežu, a za koji nema građevinsku dozvolu, zaključiti ugovor o privremenom priključanju u kojem će se, između ostalog, ugovoriti:

- svi elementi koji se uvjetuju kod izdavanja elektroenergetske suglasnosti,
- obveze vlasnika da će u slučaju rušenja objekta ili prekida isporuke električne energije naređenog presudom ili rješenjem nadležnog organa, snositi sve troškove bez prava na naknadu sredstava koja je uložio u postavljanje priključka.

Nakon donošenja naprijed navedene Odluke počela se sređivati situacija oko neovlašteno priključenih potrošača, tako da se broj neovlašteno priključenih potrošača znatno smanjio.

Na prijedlog Ministarstva graditeljstva i zaštite okoliša Odluka o priključivanju izgrađenih objekata za koje vlasnici nisu pribavili građevinsku dozvolu stavljena je van snage dana 10.10.1994. godine.

Sada ponovno imamo masovniju pojavu neovlaštenog priključivanja potrošača na mrežu elektrodistribucije i ponovno se javljaju isti problemi kao i prije donošenja Odluke.

Normalno je da je interes lokalne uprave i samouprave da se objekti ne grade bez građevinske dozvole. Isto tako je normalno da bi i Hrvatska elektroprivreda trebala tome doprinijeti, ako može, na odgovarajući način.

Međutim, objekti se u potpunosti dovrše, čak se priključe na druge komunalne mreže, ne izdaju se rješenja o rušenju, a Hrvatska elektroprivreda ne može te objekte priključiti na mrežu. Stoga držim da "zabrana" priključivanja objekata bez građevinske dozvole nije ništa smanjila izgradnju objekata bez građevinske dozvole i time doprinijela

sprečavanju neovlaštene izgradnje, ali je zato "proizvela" veliki broj potrošača koji troše električnu energiju a ne plaćaju električnu energiju.

Stoga držim da Hrvatska elektroprivreda mora u dogovoru s državnim organima riješiti ovaj problem, jer ćemo opet imati situaciju iz 1990. godine kada je samo na području Zagreba bilo priključeno preko 3200 takvih potrošača. Organi lokalne uprave trebaju se na drugi način "boriti" protiv "divlje" izgradnje ob jekata, jer se elektroprivreda pojavi s priključenjem kada je objekt već izgrađen. Do konačnog razrješenja ovog problema, Odluku od 26.09.1990. godine trebalo je i dalje primjenjivati.

4. Ekonomske obveze za priključenje - članak 15. Općih uvjeta

U članku 15. Općih uvjeta isporuke električne energije utvrđeno je, pored ostalog, da elektroenergetska suglasnost, koja se izdaje potrošaču radi priključenja na mrežu elektroprivrede, sadrži i iznos i način plaćanja ekonomskih obveza.

Iznos ekonomskih obveza za priključenje novih potrošača i povećanje priključne snage postojećih potrošača utvrđivao se sve do 01.04.1991. godine na osnovi Zakona o doprinosu za povećanu angažiranu snagu.

Prestankom važenja ovog Zakona pojedina distribucijska područja i dalje uvjetuju plaćanje ekonomskih obveza potrošačima koji se priključuju na mrežu distribucije, jer ne postoje druge mogućnosti da bi se dotični potrošači priključili na mrežu distribucije.

Uvjetovanje plaćanja ekonomskih obveza kod priključivanja novih potrošača nije suprotno Općim uvjetima isporuke električne energije. Međutim, postavlja se pitanje da li je suprotno Zakonu o elektroprivredi i Općim uvjetima isporuke električne energije da se od potrošača pojedinih područja zahtjeva plaćanje određenog iznosa ukoliko se žele priključiti na mrežu elektrodistribucije ili bi se sukladno naprijed navedenim propisima svi potrošači na području cijele Republike trebali priključivati pod jednakim uvjetima, što znači uz uvjetovanje istog ekonomskog uvjeta. Postavlja se pitanje da li je opravdano na područjima ili dijelovima mreže gdje naponske prilike dozvoljavaju priključivati potrošače bez ekonomskih obveza, a gdje su naponske prilike loše s ekonomskim obvezama.

Ponovno naglašavam da je potreba za donošenjem takve odluke nužna, jer su putem cijene električne energije osigurana samo sredstva za jednostavnu reprodukciju, a ne i sredstva za financiranje proširene reprodukcije, a pogotovo ne i sredstva zaostale investicije radi osiguranja kvalitetne isporuke električne energije odnosno električne energije određenog napona i određene sigurnosti. Obveza je iz članka 66. Općih uvjeta da se potrošaču koji preuzima nekvalitetnu električnu energiju, uz ,koje ekonomske uvjete i u kojem vremenu će mu se osigurati električna energija propisane kvalitete.

Može se postaviti pitanje da li u uvjetima tržišnog gospodarstva ima osnova zahtjevati od potrošača da ulaže bespovratna sredstva u elektrodistributivnu mrežu.

Bespovratno ulaganje sredstava potrošača električne energije nije nepoznato ni u zemljama tržišnog gospodarstva. Npr. u Općim uvjetima za opskrbu tarifnih potrošača, koje je donio Savezni ministar za privredu Njemačke, troškovi izgradnje koje financiraju potrošači električne energije regulirani su na slijedeći način: "Poduzeće koje opskrbljuje električnom energijom ima pravo zahtjevati od onih koji se priključuju primjeren dodatak

za troškove izgradnje u svrhu djelomičnog pokrivanja neophodnih troškova pri privrednom poslovanju za izgradnju ili ojačanje postrojenja raspodijele do najviše 30 kV (niskonaponska mreža, srednje naponska mreža i trafo stanice), ukoliko su oni uvršteni isključivo u područje opskrbe u kojem dolazi do priključka. Dodaci za troškove izgradnje smiju pokrivati najviše 70% ovih troškova.

Dodatak za troškove izgradnje koji moraju preuzeti osobe koje se priključuju, mjeri se prema odnosu u kojem snaga koja treba biti na raspolaganju na njihovom kućnom priključku stoji prema zbiru snage, koje u dotičnom području opskrbe postavljenih postrojenja raspodjele ili na temelju pojačanja, ukupno mogu stajati na raspolaganju. Mora se voditi računa o ukupnosti svih pojedinačnih zahtjeva za snagu.

Daljnji dodatak za troškove izgradnje smije se zahtijevati samo onda ukoliko onaj koji se priključuje povisi svoj zahtjev za snagom i ukoliko to zahtjevaju promjene na njegovom kućnom priključku.

Ukoliko se unutar 5 godina nakon postavljanja kućnog priključka postave daljnji priključci i postane li kućni priključak time djelimično sastavni dio razvodne mreže, onda poduzeće koje opskrbljuje električnom energijom moga ponovno raspodijeliti troškove i onome koji uzima priključak vratiti možda previsoko plaćeni iznos."

Udio potrošača u financiranju izgradnje elektrodistribucijske mreže je, kako je naprijed navedeno, nužan i u zemljama čije elektroprivredne organizacije prodaju električnu energiju po znatno višim cijenama od prosječne prodajne cijene Hrvatske elektroprivrede (prosječna prodajna cijena u Njemačkoj iznosi s porezom na promet (14%) 21,5 Pf, dok je u Hrvatskoj sada 13,30 Pf/kWh (s porezom od 15% za kućanstva i ostale, a ništa za gospodarstvo, odnosno prosječno 9,5%).

5. Ugovor o isporuci električne energije

U skladu s odredbama poglavlja IV. važećih Općih uvjeta isporuke električne energije, pismene ugovore o isporuci električne energije Hrvatska elektroprivreda svake godine treba sklapati sa svim potrošačima koji su priključeni na visokom naponu.

Potrošači u pravilu nisu željeli potpisivati pismene ugovore, pogotovo radi toga što su morali ugovarati količine snage i energije koje namjeravaju preuzeti iz mreže elektroprivrede i to po mjesecima.

Sukladno članku 22. Tarifnog sustava potrošač je morao plaćati najmanje 85% ugovorene snage i u slučajevima kada je u obračunskom razdoblju ostvario i manje od 85% od ugovorene. Isto tako, ako je potrošaču izmjerena snaga veća od 105% od ugovorene, potrošač je u tom slučaju obavezan platiti dvostruki iznos za snagu.

Istina, sukladno članku 77. Općih uvjeta, potrošaču se može obustaviti isporuka električne energije ako električnu energiju troši protivno ugovoru o isporuci električne energije, ali nije izričito naglašeno "ako ne sklopi ugovor o isporuci električne energije".

U članku 108. Općih uvjeta isporuke električne energije utvrđeno je da potrošač može odstupiti od ugovorenih količina radne energije za 5%, a za 10% od ugovorenih količina snage. Za sve više ili manje preuzete količine potrošač plaća kaznu u visini 50% iznosa odgovarajućeg tarifnog stava.

Članak 22. tarifnog sustava i članak 108. Općih uvjeta su u suprotnosti, a Hrvatska elektroprivreda je u "tipskom" ugovoru ovaj problem razjasnila, s tim što je u tipskom ugovoru regulirala kao u članku 22. Tarifnog sustava, jer je prihvatila pravilo da je Tarifni sustav akt koji specijalno rješava način obračuna električne energije i da ima veću pravnu snagu, makar je i jedan i drugi akt utvrdila Vlada RH.

Kod pokušaja sklapanja ugovora s potrošačima, a naročito glede primjene članka 22. Tarifnog sustava, a pogotovo što su u Hrvatskoj zavladaali posebni (ratni) uvjeti pa je potrošačima bilo teško ugovoriti dinamiku količina snage i energije, to se sukladno članku 70. Općih uvjeta odustalo od primjene članka 22. Tarifnog sustava, a i članka 108. Općih uvjeta isporuke električne energije.

Međutim, primjena članka 22. Tarifnog sustava pa i članka 108. Općih uvjeta isporuke električne energije jako je problematična i u uvjetima kada prestanu izuzetne (ratne) okolnosti pa bi stoga trebalo razmotriti kako riješiti pitanje ugovaranja.

Osim toga, treba uskladiti članak 108. Općih uvjeta isporuke električne energije i članak 22. Tarifnog sustava za prodaju električne energije.

U slučajevima kada se električna energija potrošačima isporučuje na osnovi ugovora o pristupanju, člankom 62. važećih Općih uvjeta definiran je postupak otkaza ugovora kao i način postupka prema potrošaču koji doseljava na mjesto na kojem je električnu energiju trošio neki drugi potrošač.

U izmjenama Općih uvjeta isporuke električne energije stavkom 1. članka 62. trebalo bi drugačije regulirati slučajeve kada novi potrošač nasljeđuje ili kupovinom dođe u posjed imovine starog potrošača. Naime, i u slučajevima kada potrošač svoje useljenje na vrijeme prijavi, trebao bi platiti nepodmirene obveze za potrošenu električnu energiju za potrošača čiju je imovinu naslijedio ili u posjed došao kupovinom.

6. Neovlaštena potrošnja električne energije

U važećim Općim uvjetima dosta je precizno definirana neovlaštena potrošnja električne energije. Međutim, tijekom primjene odredbi Općih uvjeta koje se odnose na neovlaštenu potrošnju mogle bi se postaviti slijedeće dileme:

1. Da li protočne bojlere u slučaju neovlaštenog korištenja obračunavati sa 12 sati dnevnog korištenja kao i obične bojlere, obzirom na njihov način trošenja električne energije?

2. Da li obračunsku snagu treba obračunavati u dvostrukom iznosu u slučajevima kada se obračunska snaga utvrđuje na temelju matematičkog izraza iz članka 32. i 34. Tarifnog sustava za prodaju električne energije, a količine radne energije utvrđene na temelju sati korištenja koji su utvrđeni u članku 78?

3. Kako tretirati potrošače koji nisu isporučitelju prijavili promjenu namjene korištenja električne energije koja utječe na promjenu tarife?

4. Da li utvrđene neovlaštene količine potrošnje električne energije u skladu sa člankom 78. Općih uvjeta treba u cijelosti obračunavati po višoj dnevnoj tarifi, pogotovo ako se uzme u obzir da se ista primjenjuje samo u 4 sata u tijeku dana, i ako je neovlašteni potrošač na neki način sankcioniran kroz sate korištenja trošila?

5. Da li za slučajeve kada se ne može utvrditi početak upotrebe neovlaštene potrošnje uzeti početak korištenja neovlaštene potrošnje najdulje u zastarnom roku (za kućanstvo 1 godina, a za ostale 3 godine) ili za sve potrošače uzeti rok od 1 godine? (npr. u Općim uvjetima za opskrbu tarifnih potrošača SR Njemačke utvrđen je rok od 1 godine za sve potrošače).

Osim naprijed navedenih dilema, ponovno bi trebalo razmotriti pitanje stimuliranja sprečavanja neovlaštene potrošnje, makar to izravno nije vezano s Općim uvjetima isporuke električne energije.

7. Kada potrošač nije dužan tražiti elektroenergetsku suglasnost

U članku 9. Općih uvjeta isporuke električne energije definirano je da je za priključenje novih potrošača ili za povećanje angažirane snage postojećih potrošača potrebna elektroenergetska suglasnost.

U praksi su vrlo različita ponašanja u slučajevima kada se na postojećem mjestu predaje odnosno mjestu mjerenja pojavljuje novi potrošač. Na nekim područjima se za svakog novog potrošača zahtjeva ishodenje elektroenergetske suglasnosti, dok na drugim područjima novi potrošač ostvaruje potrošačko svojstvo putem "prijepisa" odnosno temeljem ugovora o pristupanju.

Sušтина članka 9. Općih uvjeta jeste ako potrošač gradi novi objekt ili ako je zbog rekonstrukcije postojećeg objekta potrebno povećati angažiranu snagu odnosno potrošnju električne energije, treba od isporučitelja zatražiti elektroenergetsku suglasnost.

Stoga držim da nije potrebno potrošača koji se pojavljuje sa zahtjevom za ostvarenje potrošačkog svojstva na postojećem mjestu predaje odnosno mjerenja i to u slučajevima kada kod isporučitelja pojava novog potrošača ne zahtjeva nikakve promjene na elektroenergetskim postrojenjima i mjernim uređajima isporučitelja, što praktički znači ukoliko isporučitelj ne treba mijenjati glavne osigurače i mijenjati postojeći mjerni uređaj odnosno ako potrošač zahtjeva snagu ranijeg potrošača.

Ovo bi adekvatno trebalo definirati prilikom izmjene Općih uvjeta isporuke električne energije kako bi se izbjeglo bespotrebno "maltretiranje" potrošača.

8. Mjerenje isporučene električne energije

Mjerenje isporučene električne energije regulirano je u poglavlju VI. važećih Općih uvjeta isporuke električne energije. Osim toga, tehničkim uvjetima za mjernu opremu na obračunskom mjernom mjestu na niskom i srednjem naponu detaljnije su definirani uvjeti ugradnje mjernih uređaja.

No, i pored naprijed navedenog, u praksi postoji različito ponašanje u pogledu obveze ugradnje limitatora odnosno potrošačkih prekidača kod kategorije potrošnje kućanstvo.

Prema odredbama Tarifnog sustava za prodaju električne energije (članka 32.), potrošači električne energije kategorije potrošnje kućanstvo obvezni su ugraditi limitator ako njihova godišnja potrošnja iznosi preko 5000 kWh, dok potrošači koji troše ispod 5000 kWh godišnje nisu obvezni ugraditi limitator.

U članku 16. Općih uvjeta isporuke električne energije predviđeno je da isporučitelj može u elektroenergetskoj suglasnosti potrošaču uvjetovati obvezu ugradnje limitatora, bez obzira na visinu njegove godišnje potrošnje.

Postavlja se pitanje da li se potrošač može opredijeliti da mu se ne ugrađuje limitator ukoliko troši ispod 5000 kWh godišnje, a isporučitelj mu je u elektroenergetskoj suglasnosti uvjetovao obveznu ugradnju limitatora.

Pojedina distribucijska područja uvjetuju ugradnju limitatora svim novim potrošačima bez obzira na godišnju potrošnju, dok pojedina područja uvjetuju ugradnju limitatora samo onim potrošačima kućanstva koji troše iznad 5000 kWh godišnje.

Držim da bi ovo različito ponašanje po distribucijskim područjima, a i različito definiranje u postojećim Općim uvjetima i Tarifnom sustavu trebalo uskladiti i osigurati jednak tretman prema potrošačima u Republici.

U eventualnim izmjenama Općih uvjeta isporuke električne energije ili barem u Tehničkim uvjetima za mjernu opremu, na obračunskom mjernom mjestu na niskom i srednjem naponu trebalo bi jasnije definirati koji potrošači su obvezni ugraditi mjerni uređaj za mjerenje jalove energije. Naime, do sada je praksa bila da svi potrošači koji imaju ugrađen uređaj za mjerenje snage (a to su potrošači na 110, 35, 10 i II. tarifna grupa 0,4 kV napona) obvezno su imali ugrađen mjerni uređaj za mjerenje jalove energije, a ostalim potrošačima se jalova energija utvrđivala povremenim mjerenjem, što je prepušteno volji distributivne organizacije. U dosta slučajeva jalova energija se ne utvrđuje ni povremenim mjerenjem. U novije vrijeme se ugrađuju trotarifni mjerni uređaji s mjerenjem snage pa se u tim slučajevima u pravilu ne ugrađuju brojila za mjerenje jalove energije. Stoga postoji potreba detaljnijeg definiranja ovog problema, a u cilju osiguranja istog ponašanja prema svim potrošačima, ostvarenja većeg prihoda i u cilju poticanja potrošača na kompenzaciju jalove energije.

9. Način obračuna i naplate električne energije

U važećim Općim uvjetima isporuke električne energije predviđeno je da se električna energija može potrošačima obračunavati i naplaćivati putem pretplatničkih mjesečnih ili dvomjesečnih rata.

Ukoliko potrošač u zadanom roku ne plati dospjelu obvezu utvrđenu pretplatničkom ratom (obrokom), potrošaču bi trebalo zaračunavati zakonske zatezne kamate.

Stajališta sudova su glede zaračunavanja zateznih kamata po neplaćenim pretplatničkim ratama negativna. Hrvatska elektroprivreda za sada ne obračunava zatezne kamate po neplaćenim akontacijama pa time stvaramo interes kod potrošača da svoje obveze utvrđene po pretplatničkim ratama - akontacijama ne plaćaju na vrijeme. Treba imati na umu da se zatezne kamate javljaju kao, na neki način, sankcija

za neuredno ispunjenje obveza. Iz tog razloga je Vlada zaključila da zatezna kamata iznosi 22%, dok je istovremeno eskontna stopa 8,5%, čime se zaštićuju vjerovnici.

Stoga bi trebalo u Općim uvjetima isporuke jasnije definirati obveze plaćanja zateznih kamata po dospjelim a neplaćenim pretplatničkim ratama - akontacijama

Hrvatska elektroprivreda već godinama ima uveden tzv. akontacijski sustav i godinama je iznos rata utvrđivala na osnovi ostvarene potrošnje u prethodnom razdoblju primjenom važećih tarifnih stavova i tako utvrđeni iznos uvećavala ha 10 posto sukladno stavku 2. članka 102. važećih Općih uvjeta isporuke električne energije. I sada, rate utvrđuje na isti način, samo što ih ne povećava za 10 posto, čime je znatno povećala nenaplaćenost kod kategorije potrošnje kućanstvo.

Hrvatska elektroprivreda je na sugestiju Ministarstva odustala od primjene ove odredbe Općih uvjeta po kojoj se pretplatničke rate uvećavaju za 10 posto, pa se postavlja pitanje da li ovu odredbu kod izmjene općih uvjeta treba ostaviti ili je treba brisati.

Akontacijski sustav naplate se primjenjuje u većini zemalja Europe i neke od njih pretplatne rate utvrđuju na način što iznose utvrđene po važećim cijenama uvećavaju za određeni postotak (npr. u Slovačkoj) ili pak, kao npr. u Austriji, potrošač treba unaprijed platiti visinu najvećeg mjesečnog iznosa potrošnje.

Držim da Hrvatska elektroprivreda nije trebala odustati od primjene stavka 2. članka 102. važećih Općih uvjeta, čime bi znatno poboljšala svoju likvidnost i smanjila porebu za uzimanjem komercijalnih kredita pod, još i sada, nepovoljnim kamatama, što u konačnom opterećuje cijenu kWh, u krajnjem opterećuju potrošača električne energije pa je pitanje da li se "ukidanjem" uvećavanja pretplatne rate za 10 posto štiti potrošač.

